

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Оперативно-рятувальних сил
(назва факультету/підрозділу)

Інженерної та аварійно-рятувальної техніки
(назва кафедри)

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Управління науковими проектами та інтелектуальна власність
назва навчальної дисципліни

циклу загальної обов'язкової підготовки
обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова

за освітньо-науковою програмою

Пожежна безпека
назва освітньої програми

підготовки доктора філософії
найменування освітнього ступеня

у галузі знань 26 «Цивільна безпека»
код та найменування галузі знань

за спеціальністю 261 «Пожежна безпека»
код та найменування спеціальності

Рекомендовано кафедрою
інженерної та аварійно-рятувальної техніки
(назва кафедри)

на 2023-2024 навчальний рік.

Протокол від «23» червня 2023 року № 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни «Управління науковими проектами та інтелектуальна власність»

(назва навчальної дисципліни)

2023 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Управління науковими проектами та інтелектуальна власність» сприяють формуванню у аспірантів концептуальних та методологічних знання в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності. Спеціалізовані вміння/навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики; Критичний аналіз, оцінка і синтез нових та комплексних ідей. Вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством в цілому; Використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях. Демонстрація значної авторитетності, інноваційності, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність, послідовна відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності.

Даний курс передбачає теоретичне і практичне оволодіння вмінням застосовувати на практиці нормативно-правові акти при забезпеченні правової охорони науково-технічних досягнень та творчої продукції, провести патентні дослідження в певній галузі техніки та оформити заявку на винахід або інший об'єкт промислової власності, заявку на об'єкт авторського права, зокрема на комп'ютерні програми і бази даних, документи на комерційну таємницю, використати патентну інформацію та документацію при проведенні науково-дослідних, проектно-конструкторських, проектно-технологічних розробок з метою створення конкурентоспроможної продукції.

Відмінною особливістю даного курсу є те, що аспіранти повинні набути досвід роботи в оформленні матеріалів заявки на об'єкт права інтелектуальної власності (винахід, корисну модель, промисловий зразок, знак для товарів та послуг, твори науки, літератури і мистецтва тощо).

Інформація про науково-педагогічного(них) працівника(ів)

Загальна інформація	КУЦЕНКО Леонід, професор кафедри інженерної та аварійно-рятувальної техніки, доктор технічних наук, професор
Контактна інформація	м. Харків, вул. Баварська, 7, кабінет № 514
E-mail	ugzu.iart@gmail.com
Наукові інтереси	Пожежогасіння, геометричне моделювання, конструювання протипожежної техніки
Професійні здібності	Керівництво ад'юнктами, які навчаються за спеціальністю «Пожежна безпека»
Наукова діяльність за освітнім компонентом	ORCID: 0000-0003-4324-012X

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/time-table/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щочетверга з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 514. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни: набуття здобувачами компетентностей ЗК03 «Здатність розробляти та управляти науковими проектами», РН08 «Визначити проблеми і шляхи їх вирішення у сфері професійної діяльності. Розробляти організаційні і практичні заходи пов'язані з моніторингом, прогнозуванням, попередженням, локалізацією і ліквідацією, а також мінімізацією наслідків надзвичайних ситуацій техногенного характеру з урахуванням досвіду світових практик», РН12 «Передбачати пожежні, техногенні, комерційні аспекти під час проведення наукових досліджень», К09 «Здатність продукувати і обґрунтовувати нові перспективні ідеї, приймати обґрунтовані рішення у сфері пожежної безпеки», РН03 «Узагальнювати, критично мислити й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються, проявляти гнучкість у прийнятті рішень на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів на засадах загальнонаукової методології», РН05 «Демонструвати лідерські якості, навички міжособистісної взаємодії, вміння працювати в команді дослідників, ефективно спілкуватися на професійному та соціальному рівнях, дотримуючись принципів наукової етики», К11 «Здатність апробувати й публічно представляти та захищати результати наукових досліджень; рецензувати та реферувати наукові статті; перетворювати результати досліджень в технічні рішення, прикладні рекомендації, стратегії тощо», РН04 «Ідентифікувати наукові та практичні проблеми, готувати наукові тексти та доповіді, здійснювати публічну апробацію результатів досліджень як державною так і іноземними мовами, демонструвати усну та письмову комунікацію».

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	очна (денна)
Статус дисципліни	Науково-дослідницькі та педагогічні освітні компоненти
Рік підготовки	2023-2024
Семестр	2-й

Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	4,0
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	120
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	20
- практичні заняття (годин)	-
- семінарські заняття (годин)	40
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсовий проект (робота) (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	60
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	екзамен у 2-му семестрі

Передумови для вивчення дисципліни

Предреквізити вивчення дисципліни є знання та уміння набуті здобувачами під час вивчення дисциплін: ОК 1 «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень», ОК 2 «Академічна іноземна мова».

Постреквізити вивчення дисципліни є знання та уміння набуті здобувачами під час вивчення дисциплін: ОК 6 «Педагогічна практика», ОК 8 «Системний аналіз та моделювання в пожежній безпеці».

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньо-наукової програми Пожежна безпека,
назва
вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПРН
Визначити проблеми і шляхи їх вирішення у сфері професійної діяльності. Розробляти організаційні і практичні заходи пов'язані з моніторингом, прогнозуванням, попередженням, локалізацією і ліквідацією, а також мінімізацією наслідків надзвичайних ситуацій техногенного характеру з урахуванням досвіду світових практик	РН08
Передбачати пожежні, техногенні, комерційні аспекти під час проведення наукових досліджень	РН12
Узагальнювати, критично мислити й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються, проявляти гнучкість у прийнятті рішень на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів на засадах загальнонаукової методології	РН03
Демонструвати лідерські якості, навички міжособистісної взаємодії, вміння працювати в команді дослідників, ефективно спілкуватися на професійному та соціальному рівнях, дотримуючись принципів наукової етики	РН05
Ідентифікувати наукові та практичні проблеми, готувати наукові тексти та доповіді, здійснювати публічну апробацію результатів досліджень як державною так і іноземними мовами, демонструвати усну та письмову комунікацію	РН04
Дисциплінарні результати навчання	

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Здатність розробляти та управляти науковими проектами	ЗК03

Здатність продукувати і обґрунтовувати нові перспективні ідеї, приймати обґрунтовані рішення у сфері пожежної безпеки	K09
Здатність апробувати й публічно представляти та захищати результати наукових досліджень; рецензувати та реферувати наукові статті; перетворювати результати досліджень в технічні рішення, прикладні рекомендації, стратегії тощо	K11
Очікувані компетентності з дисципліни	

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

Модуль 1.

Тема 1.1. Загальна характеристика управління проектами

Сутність інвестиційних проектів. Життєвий цикл проекту. Класифікація проектів. Учасники проекту. Значення управління проектами в сучасних умовах. Менеджмент інвестиційних проектів.

Тема 1.2. Обґрунтування проекту

Поняття проектів. Структуризація проектів. Розробка концепції проекту.

Тема 1.3. Планування проекту як складова управління проектами

Процеси управління проектами. Розробка плану проекту. Структура розподілу (декомпозиція) робіт (СРР). Детальне календарно - сітєове планування. Взаємозв'язок між кошторисним та календарним плануванням.

Тема 1.4. Управління часом у проекті

Завдання послідовності робіт. Оцінка тривалості робіт. Розробка календарного плану. Контроль дотримання календарного плану.

Тема 1.5. Планування ресурсного забезпечення проекту

Планування ресурсів. Оцінка вартості ресурсів. Визначення бюджету. Контроль вартості.

Тема 1.6. Контроль виконання проекту

Система оцінки і контролю в проекті. Опорний план проекту. Показники виконання робіт. Прогнозування остаточної вартості проекту. Мета, види і напрямки моніторингу. Попередня та незалежна експертиза проектів. Постаудит проекту. Експертиза державних інвестиційних програм.

Тема 1.7. Управління ризиками в проектах

Сутність і класифікація ризиків проектів. Причини виникнення та чинники впливу на динаміку ризиків. Основні методи аналізу ризиків. Способи зниження ризиків проектів.

Тема 1.8. Управління якістю проектів

Сутність управління якістю проекту та способи забезпечення якості проекту. Витрати на забезпечення якості проекту. Методи контролю якості проекту.

Тема 1.9. Формування і розвиток проектної команди

Формування команди проекту. Управління конфліктами в проектах. Лідерство і мотивація в команді. Розвиток команди.

Модуль 2.

Тема 2.1. Система інтелектуальної власності в Україні

Основні поняття і визначення. Роль інноваційної діяльності в соціально-економічному розвитку країни. Інтелектуальна власність як складова інтелектуального капіталу. Структура державного управління системою інтелектуальної власності. Законодавча діяльність в системі інтелектуальної власності.

Тема 2.2. Міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності

Всесвітня організація інтелектуальної власності «ВОІВ»: історія створення, функції, співробітництво у цілях розвитку. Міжнародні угоди по охороні промислової власності. Міжнародні угоди по охороні авторського права і суміжних прав. Євразійська патентна конвенція (ЄАПК). Нові світові тенденції у сфері інтелектуальної власності.

Тема 2.3. Методологічні основи створення об'єктів прав промислової власності

Поняття «системи» і системний підхід в творчому процесі. Методологічна основа і соціальні аспекти науково-технічної творчості. Рівні творчої діяльності і винахідницьких задач. Етапи розробки винаходу. Психологічні особливості науково-технічної творчості. Роль творчого колективу і особи в процесі створення об'єктів промислової власності. Етика творчості та історія деяких відкриттів, винаходів і винахідників. Методи розв'язання винахідницьких задач (метод морфологічного аналізу, метод фокальних об'єктів, алгоритм розв'язання винахідницьких завдань та інші методи).

Основи інженерної психології і дизайну. Основи художнього конструювання.

Тема 2.4. Патентна інформація та документація

Патентна документація і нормативна база патентно-інформаційної діяльності.

Державна система патентної інформації. Національні і міжнародна класифікації об'єктів промислової власності. Пошук патентної інформації.

Тема 2.5. Патентні дослідження

Зміст і порядок патентних досліджень за ДСТУ 3575-97. Життєвий цикл об'єкта господарської діяльності. Патентний формуляр (ДСТУ 3574-97). Документування етапів правової охорони об'єктів промислової власності. Використання патентної інформації при прогнозуванні, створенні і засвоєнні нової техніки. Прогнозування і блокування масиву винаходів методом морфологічного аналізу.

Тема 2.6. Авторське право

Об'єкти авторського права: твори науки, літератури і мистецтва. Перелік матеріалів заявки для реєстрації твору, Державна реєстрація авторських прав. Збори з набуття прав при державній реєстрації. Приклади оформлення заявки на твори науки: комп'ютерні програми, бази даних, монографії тощо. Авторські договори.

Тема 2.7. Суміжні права

Об'єкти суміжних прав. Суб'єкти суміжних прав: виконавці, виробники фонограм, організації мовлення.

Тема 2.8. Комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності

Мета і основні способи комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності: використання у власному виробництві, передача прав (поступання прав або продаж), внесення прав до статутного капіталу товариств або надання дозволу(видача ліцензії) на використання. Структура і зміст ліцензійного договору. Оформлення ліцензії щодо надання дозволу на використання винаходу. Винагорода: пряма, грошова винагорода, непряма грошова винагорода. Договори на створення і використання результатів у науково-технічній діяльності. Договір на роботи і послуги по забезпеченню науково-технічною інформацією. Франчайзинг і франчайзинговий договір. Інжиніринг. Трансфер технологій.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма				
	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	модульна контрольна робота
4- й семестр					
Модуль 1.					
Тема 1.1. Загальна характеристика управління проектами	4	2			2
Тема 1.2. Обґрунтування проекту	8	2	2		4
Тема 1.3. Планування проекту як складова управління проектами	8	2	2		4
Тема 1.4. Управління часом у проекті	8		4		4
Тема 1.5. Планування ресурсного забезпечення проекту	8	2	2		4
Тема 1.6. Контроль виконання проекту	8		4		4
Тема 1.7.	4	2			2

Управління ризиками в проектах						
Тема 1.8. Управління якістю проектів	4		2			2
Тема 1.9. Формування і розвиток проектної команди	8		4			4
Разом за модулем 1	60	10	20			30
Модуль 2.						
Тема 2.1. Система інтелектуальної власності в Україні	4	2				2
Тема 2.2. Міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності	8	2	2			4
Тема 2.3. Методологічні основи створення об'єктів прав промислової власності	10	2	2			6
Тема 2.4. Патентна інформація та документація	8	2	2			4
Тема 2.5. Патентні дослідження	8		4			4
Тема 2.6. Авторське право	6		4			2
Тема 2.7. Суміжні права	4		2			2
Тема 2.8. Комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності	12	2	4			6
Разом за модулем 2	60	10	20			30
Разом	120	20	40			60

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.2. Поняття проектів. Структуризація проектів. Розробка концепції проекту	2
2	Тема 1.3. Процеси управління проектами. Розробка плану проекту. Структура розподілу (декомпозиція) робіт (СРР).	2
3	Тема 1.4. Завдання послідовності робіт. Оцінка тривалості робіт.	2

4	Тема 1.4. Розробка календарного плану. Контроль дотримання календарного плану.	2
5	Тема 1.5. Планування ресурсів. Оцінка вартості ресурсів.	2
6	Тема 1.6. Система оцінки і контролю в проєкті. Опорний план проєкту. Показники виконання робіт.	2
7	Тема 1.6. Прогнозування остаточної вартості проєкту. Мета, види і напрямки моніторингу. Попередня та незалежна експертиза проєктів.	2
8	Тема 1.8. Витрати на забезпечення якості проєкту. Методи контролю якості проєкту.	2
9	Тема 1.9. Формування команди проєкту.	2
10	Тема 1.9. Управління конфліктами в проєктах. Лідерство і мотивація в команді.	2
11	Тема 2.2. Міжнародні угоди по охороні промислової власності. Міжнародні угоди по охороні авторського права і суміжних прав. Євразійська патентна конвенція (ЄАПК).	2
12	Тема 2.3. Рівні творчої діяльності і винахідницьких задач. Етапи розробки винаходу.	2
13	Тема 2.4. Патентна документація і нормативна база патентно-інформаційної діяльності.	2
14	Тема 2.5. Зміст і порядок патентних досліджень за ДСТУ 3575-97. Життєвий цикл об'єкта господарської діяльності.	2
15	Тема 2.5. Патентний формуляр (ДСТУ 3574-97). Документування етапів правової охорони об'єктів промислової власності.	2
16	Тема 2.6. Об'єкти авторського права: твори науки, літератури і мистецтва. Перелік матеріалів заявки для реєстрації твору	2
17	Тема 2.6. Державна реєстрація авторських прав. Збори з набуття прав при державній реєстрації.	2
18	Тема 2.7. Об'єкти суміжних прав. Суб'єкти суміжних прав: виконавці, виробники фонограм, організації мовлення.	2
19	Тема 2.8. Мета і основні способи комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності: використання у власному виробництві, передача прав (поступання прав або продаж), внесення прав до статутного капіталу товариств або надання дозволу(видача ліцензії) на використання.	2
20	Тема 2.8. Структура і зміст ліцензійного договору. Оформлення ліцензії щодо надання дозволу на використання винаходу.	2
	Разом	40

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Тематику індивідуальних завдань розробляє викладач індивідуально. Загальна тема: «Розробка документації для отримання патенту на корисну модель».

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань (якщо є), консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

– пояснення (під час викладання навчального матеріалу керівником заняття здійснюється глибоке пояснення відповідного навчального матеріалу з наголосом на його подальше практичне застосування під час виконання службових обов'язків);

– обговорення (є складовою частиною будь-якого виду навчального заняття, особлива увага звертається на практичні питання, пов'язані з вивченням керівних документів з питань охорони навколишнього природного середовища від промислових забруднень та на питання проведення практичних розрахунків);

– повторення (тренування) – спрямований на якісний кінцевий результат виконання відповідного завдання під час проведення практичних (семінарських) занять;

– показу (застосовується під час проведення усіх видів навчальних занять на прикладах розгляду документів);

– творчого підходу (викликає у здобувачів вищої освіти почуття зацікавленості та необхідності в якісному відпрацюванні сформульованого керівником заняття відповідного завдання на заняття, розуміння ними, що саме якісне вирішення вказаного завдання допоможе кожному з них в подальшому натхненно вирішувати подібні завдання під час службової діяльності);

– контролю (спрямований на те, що кожний здобувач вищої освіти повинен в кінцевому результаті з високим ступенем якості виконати кожний елемент завдання, яке йому ставилося).

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: тестові завдання, модульні контрольні роботи, екзамен.

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, а також виконання модульних контрольних робіт.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Поточний контроль та самостійна робота				
Модуль 1		Модуль 2		
Т 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 1.8, 1.9	Модульна контрольна робота 1	Т 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7, 2.8	Індивідуальна робота	Модульна контрольна робота 2
20	10	20	20	10

Екзамен	Сума балів за дисципліну
20	100

Поточний контроль.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті:

Для оцінювання рівня відповідей здобувачів під час письмового опитування за темами 1.1 - 1.9, 2.1 - 2.8 використовуються наступні критерії оцінювання:

- при повній відповіді на два питання – 3 балів;
- при неповній відповіді на перше питання і повній відповіді на друге питання – 2 бали;
- при неповній відповіді на два питання – 1 бали;
- при неповній відповіді на одне питання – 0,5 бали.

Для оцінювання рівня відповідей здобувачів під час написання модульної контрольної роботи використовуються наступні критерії оцінювання:

- при повній відповіді на два питання – 5 балів;
- при неповній відповіді на перше питання і повній відповіді на друге питання – 4 балів;
- при неповній відповіді на два питання – 3 балів;
- при неповній відповіді на одне питання – 2 балів;

Підсумковий контроль.

Підсумок за екзамен здобувачам денної форми навчання виставляється за результатами поточних контролів, модульних контрольних робіт та індивідуального завдання.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

3. З навчальною метою під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

5. За порушення академічної доброчесності до здобувача можуть бути застосовані заходи впливу, які полягають у отриманні незадовільної оцінки за результатами контрольного заходу та/або повторного проходження оцінювання.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

1. Пожежна та аварійно-рятувальна техніка. Частина 2. Основи проектування пожежно-технічних засобів: Навчальний посібник / О.М. Ларін, Г.О. Чернобай, Ю.М. Сенчихін, Є.М. Грінченко, А.Я. Калиновський – Харків: УЦЗУ, 2008. – 572 с.
2. Інтелектуальна власність : Конспект лекцій / Ю.М. Сенчихін, О.А. Стельмах, О.О. Островерх . – Х. : УЦЗУ, 2008 . – 130 с.
3. Застосування права інтелектуальної власності в діяльності органів і підрозділів цивільного захисту : Навч. посіб. : Для курсантів, студентів та слухачів НУЦЗУ / О.О. Островерх, С.М. Домбровська, О.В. Савченко . – Х. : НУЦЗУ, 2014 . – 104 с.
4. Кузнецов Ю.М. Патентознавство та авторське право: Підручник/ Ю.М. Кузнецов – К.: ТОВ «Кондор», 2005. – 428 с., 2-е видання, перероблене і доповнене, 2009. – 446 с.
5. Кузнецов Ю.М. Практикум з дисципліни «Патентознавство та авторське право». Навчальний посібник/ Ю.М. Кузнецов, О.В. Самойленко. – К.: ТОВ «ГНОЗІС», 2010. – 306 с.
6. Андрощук Г.О. Патентне право: правова охорона винаходів: Навчальний посібник/ Г.О. Андрощук, Л.І. Работягова– К.: МАУП, 1999. – 216 с.
7. Бондаренко С.В. Авторське право і суміжні права: Навчальний посібник/С.В. Бондаренко. – К.: ПВП, 2004.-260 с.
8. Верба І.І. Основи інтелектуальної власності [Електронний ресурс] : навчальний посібник / І. І. Верба, В. О. Коваль ; за ред. С. В. Чікіна ; НТУУ «КПІ». – 2-ге вид., перероб. і доп. – Електронні текстові дані (1 файл: 2,20 Кбайт). – Київ: НТУУ «КПІ», 2013. – 262 с.: 23 іл. – Режим доступу <http://library.kpi.ua:8080/handle/123456789/2387>
9. Виявлення порушення прав власників чинних охоронних документів та заявників на об'єкти промислової власності. Порядок складання та оформлення патентного формуляра. За ред. В.Л. Петрова, К: Нора-прінт, 2000.
10. Гаркавий А.Д. Інтелектуальна власність в аграрному виробництві. Навчальний посібник/ А.Д. Гаркавий, Л.П. Серета, Ю.М. Кузнецов– Вінниця: Тірас, 2004. – 216 с.
11. Добриніна Г.П. Патентна інформація та документація. Патентні дослідження: Конспект лекцій/ Г.П. Добриніна, В.Д. Пархоменко–К.: ЗАТ «ПВП», 2000.–84с.
12. Збірник тестових питань з дисципліни «Патентознавство та авторське право» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» [Електронний ресурс] / НТУУ «КПІ» ; уклад. А. С. Ромашко. – К.: НТУУ «КПІ», 2013. – 34 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/2663>.

13. Каміл Ідріс. Інтелектуальна власність – потужний інструмент економічного зростання. Всесвітня організація інтелектуальної власності. Переклад з англ. Укрпатент, 2006. – 371 с.

14. Кузнєцов Ю.М. Інтелектуальна власність. Навчальний посібник / Ю.М. Кузнєцов, Г.В. Косенюк, М.Г. Данильченко; за заг. ред. проф. Ю.М. Кузнєцова. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 419 с.

Інформаційні ресурси

1. Web-site Державної служби інтелектуальної власності України – <http://sips.gov.ua/>

2. Web-site Державного підприємства «Український інститут промислової власності» - <http://www.uipv.org>

3. Web-site Українського центру інноватики та патентно-інформаційних послуг - <http://www.iii.ua>

4. Web-site Державної організації «Українське агентство з авторських та суміжних прав» - <http://www.uacrr.kiev.ua>

5. Web-site Всесвітньої організації інтелектуальної власності - <http://www.wipo.int/portal/index.html.ru>

6. Web-site НТУУ «КПІ» - <http://www.patentoznavstvo.narod.ru>

7. Web-site Державної служби інтелектуальної власності України – <http://sips.gov.ua/>

8. Web-site Державного підприємства «Український інститут промислової власності» - <http://www.uipv.org>

9. Web-site Українського центру інноватики та патентно-інформаційних послуг - <http://www.iii.ua>

10. Web-site Державної організації «Українське агентство з авторських та суміжних прав» - <http://www.uacrr.kiev.ua>

11. Web-site Всесвітньої організації інтелектуальної власності - <http://www.wipo.int/portal/index.html.ru>

Розробник:
професор кафедри інженерної та
аварійно-рятувальної техніки
д.т.н., професор

Леонід КУЦЕНКО
(Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)